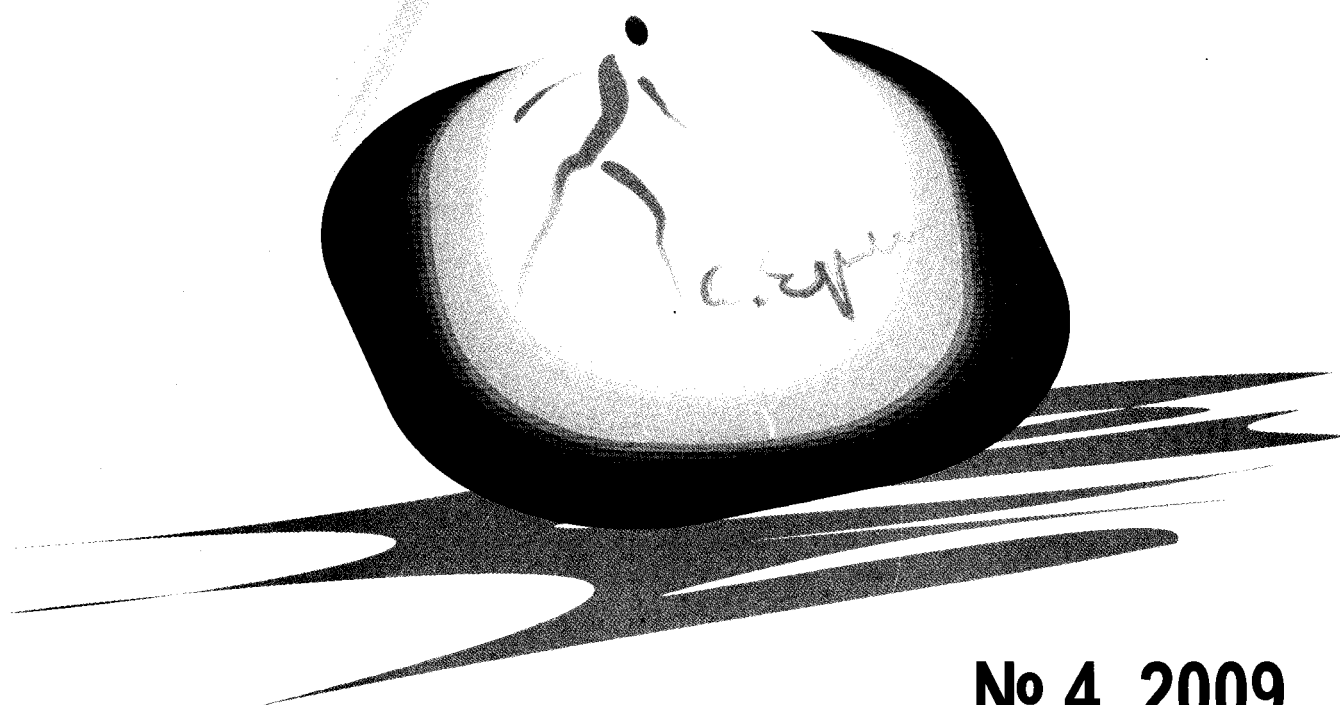

ISSN 1818-9172

**ПЕДАГОГІКА, ПСИХОЛОГІЯ
ТА
МЕДИКО-БІОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ
ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ**

№ 4, 2009

PEDAGOGICS, PSYCHOLOGY,
MEDICAL-BIOLOGICAL PROBLEMS
OF PHYSICAL TRAINING AND SPORTS

№4

KHARKIV 2009

Міністерство освіти і науки України
Харківська державна академія дизайну і мистецтв
(Харківський художньо-промисловий інститут)

ПЕДАГОГІКА, ПСИХОЛОГІЯ ТА
МЕДИКО-БІОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ
ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ

№4

ХАРКІВ 2009

Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: Харків: ХДАДМ (ХХП), 2009. - № 4. - 166 с.

(Укр., рос., польс., англ. мов.)

У виданні вміщено статті, що висвітлюють нові технології фізичного виховання молоді і підготовки спортсменів.

Видання розраховано на вчителів і викладачів фізичного виховання, тренерів, спортсменів, докторантів, аспірантів.

Видається за рішенням Вченої ради Харківської державної академії дизайну і мистецтв (протокол № 5 від 27.03.2009 р.).

Видання входить до переліку наукових видань, в яких можуть публікуватися основні результати дисертаційних робіт:

«**Фізичне виховання і спорт**» - постанова ВАК України від 09.06.1999р. №1-05/7. - Бюл. ВАК України, 1999. - №4. - С. 59;

«**Педагогічні науки**» - додаток до постанови президії ВАК України від 11.04.2001р. №5-05/4. - Бюл. ВАК України, 2001. - №3. - С. 6;

Окремі статті зараховуються як фахові з **біологічних наук** за поданням спеціалізованої ради - постанова президії ВАК України від 11.10.2000р. №2-03/8. - Бюл. ВАК України, 2000. - №6. - С. 7.

Видання зареєстровано ISSN International Centre (Париж, Франція):

ISSN 1818-9172 (Print);

ISSN 1818-9210 (Online) - URL: <http://www.nbuv.gov.ua/articles/khhpi/>

Видання реферується та відображується:

- Міжнародна база журналів - IndexCopernicus [http://journals.indexcopernicus.com/search_journal.php];
- Український реферативний журнал "Джерело" - [<http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/urzh/index.html>];
- Загальнодержавна реферативна база даних "Україніка наукова" - [<http://www.nbuv.gov.ua/db/ref.html>];
- Портал "Наукова періодика України" - [<http://www.nbuv.gov.ua/db/serial.html>].

Редакційна колегія:

Бізін В.П., д.пед.н., проф.; Бойченко С.Д., д.пед.н., проф.; Дмитрієв С.В., д.пед.н., проф.; Друзь В.А., д.біол.н., проф.; Єрмаков С.С., д.пед.н., проф., (гол.ред.); Камаєв О.І., д.пед.н., проф.; Клименко А.І., д.біол.н., проф.; Коробейников Г.В., д.біол.н., проф.; Ложкін Г.В., д.психол.н., проф.; Романенко В.О., д.біол.н., проф.; Ткачук В.Г., д.біол.н., проф.; Ягелло В., д.н. з ФВіС.

Почесна редакційна колегія:

Веріч Г.Є., д.мед.н., проф.; Дмитренко Т.О., д.пед.н., проф.; Золотухіна С.Т., д.пед.н., проф.; Корягін В.М., д.пед.н., проф.; Максименко Г.М., д.пед.н., проф.; Носко М.О., д.пед.н., проф.; Сак Н.М., д.мед.н., проф.

Зміст

Агапов Д.В., Сышко Д.В. Особенности формирования КС и технико-тактических характеристик у юных бейсболистов	3
Афанасьев В.В., Гришко Л.Г., Пелипейко О.П., Щербаченко В.К. Антропометричні показники студентів відділення настільного тенісу НТУУ «КПІ»	6
Баламутова Н.М., Положий В.М., Киселев Л.Ф. Педагогический контроль текущего физического состояния студентов по результатам исследования нервно-мышечной системы	11
Близнюк С. Історичні етапи реформування природничої освіти Великобританії в кінці ХХ – на початку ХХІ століття	14
Божик М.В. Професійні та особисті якості вчителів-предметників і особливості їх формування засобами професійно-прикладної фізичної підготовки	17
Брежнев А.М., Зезюлин В.Т., Брежнев Т.А., Зезюлин С.В. Методика определения равных по технике игроков в команде высококвалифицированных волейболистов	20
Васильчук А.Г. Формування технологічної схеми третього рівня технології – технології змагання з футболу	24
Го Пенчен. Условия реализации силового компонента специальной выносливости в тренировочном процессе гребцов на каноэ	27
Грибок Н.М. Сутнісна характеристика культури здоров'я студентів спеціальної медичної групи	32
Гулбани Р.Ш., Беклемищева А.О. Физическая реабилитация детей дошкольного возраста с кифозами при спастических формах церебрального паралича	35
Должок Ф.Н., Скрипченко И.Т., Шип Н.Е., Лидо А.С. Методика развития технических навыков у спортсменов-ориентировщиков (на примере движения по направлению)	38
Кайдалова Л.Г., Альохіна Н.В. Психологічна та соціальна компетентності майбутніх фахівців	40
Калмикова Ю.С. Вплив комплексної програми фізичної реабілітації для хворих на інфільтративний туберкульоз легенів без бактеріовиділення на показники функціонального стану дихальної системи та на динаміку морфологічних змін у легенях	43
Камаев О.И., Кривенцов А.Л. Теоретические и методические основы индивидуализации спортивной подготовки юных лыжников-гонщиков	47
Клопов Р.В. Використання інформаційних технологій в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту в країнах Європейського союзу	50
Красюк Ф.М., Лобач О.В., Афанасьев В.В., Шишацька В.І., Щербаченко В.К. Розвиток швидкості учнів технічного ліцею	55
Кривенцова І.В. Поняття про фізичну культуру майбутніх педагогів	58
Кудряшова Т.И., Конова Л.А. Педагогические основы профессионально-прикладной физической подготовки студентов технических вузов	62
Лукавенко О.Г. Корчевська О.Г. Покращення самопочуття та стану здоров'я жінок середнього віку при систематичних заняттях фізичними вправами	65
Луценко Л.С., Зинченко И.А. Тестовые задания по специально-двигательной и физической подготовленности спортсменов в черлиденге на этапе специализированной базовой подготовки	68
Маляр Н.С. Про необхідність превентивного фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку	72
Микитюк О.М. Проблеми формування здоров'язберігаючої компетентності учителів в умовах навчально-виховного процесу	76
Міненко А.О. Шляхи реформування освіти в галузі фізичної культури і спорту	79
Мирная А.В., Шелест Л.А., Маликов Н.В., Богдановская Н.В. Динамика показателей системы крови у больных ревматоидным артритом в процессе курса реабилитации средствами каратэ	82
Мороз Л.В. Застосування ігор-драматизацій у корекційній роботі з дітьми молодшого шкільного віку з ДЦП	86
Москальова Л.Ю. Моделювання виховних програм у вищих навчальних закладах	89
Одинец Т.Е. Особенности влияния гидрокинезотерапии на функцию внешнего дыхания женщин после радикальной мастэктомии	93
Осадча К.П. Проблеми підготовки учителів інформатики у працях зарубіжних вчених	96
Попичев М.И., Носов Ю.А. Техника бега для оздоровления студентов и методика адаптации организма к заданной нагрузке	100
Прихода И.В. Эффективность и безопасность комбинированной терапии с использованием мелоксикама и дипиридамола у больных с первичным остеоартрозом	103
Сегеда Н.А. Зміст креативно-акмеологічного підходу до вивчення феномену професійного зростання викладача вищої школи	106
Середа І.О. Творчі здібності людини: визначення, сутність, структура	110

Дальнейшие исследования планируется посвящать изучению других вопросов применения комбинированной терапии с использованием мелоксикама и дипиридамола у больных с первичным ОА.

Литература:

1. Бенца Т. Остеоартроз: диагностика и лечение // Ліки України. – 2005. – №6 (95). – С. 44 – 47.
2. Григорьев П.Я., Яковенко Е.П. Гастро- и дуоденопатии, обусловленные нестероидными противовоспалительными препаратами // Врач. – 1997. – №11. – С. 11 – 12.
3. Дельва Ю.В., Яцишин Р.І., Яцишин М.І. Лікування повторних реактивних синовітів при деформуючих гонартрозах // Матер. III Нац. конгр. ревматологів України. – Дніпропетровськ, 2001. – С. 24.
4. Дзяк Г.В. Нестероидные противовоспалительные препараты: новые представления о механизме действия и новые возможности // Диагностика та лікування. – 1997. – №3. – С. 12 – 17.
5. Дзяк Г.В. Новые направления и перспективы противовоспалительной терапии в ревматологии // Матер. Укр. ревматол. школы. – К., 2002. – С. 24 – 41.
6. Насонов Е.Л., Каратаев А.Е. Поражения желудка, связанные с приемом нестероидных противовоспалительных препаратов (часть I) // Клин. мед. – 2000. – №3. – С. 4 – 10.
7. Родонезская Е.В., Харченко Н.В. Влияние нестероидных противовоспалительных препаратов на желудочно-кишечный тракт // Журн. практич. лікаря. – 2001. – №3. – С. 52 – 54.
8. Свиницкий А.С., Хомченкова Н.И., Пузанова О.Г. Сравнительная оценка эффективности различных мер профилактики синдрома гастропатий, индуцированного приемом нестероидных противовоспалительных препаратов при ревматических заболеваниях // Укр. мед. часопис. – 1998. – №3 (5), V/VI. – С. 77 – 80.
9. Шолохова Л.Б. Диференційний вибір медикаментозного лікування хворих на остеоартроз // Укр. ревматол. журн. – 2001. – №3 – 4 (5 – 6). – С. 72 – 76.
10. Шуба Н.М., Коваленко В.М. Патогенетичне обґрунтування протизапальної терапії ревматичних захворювань // Укр. ревматол. журн. – 2001. – №3 – 4 (5 – 6). – С. 18 – 22.
11. Шуба Н.М. Результаты многоцентровых исследований, клиническая эффективность новых противовоспалительных средств // Матер. III Нац. конгр. ревматологів України. – Дніпропетровськ, 2001. – С. 24.

Поступила в редакцию 23.02.2009г.
prikhoda_iv@mail.ru

ЗМІСТ КРЕАТИВНО-АКМЕОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ ДО ВИВЧЕННЯ ФЕНОМЕНУ ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Сегеда Н.А.

Мелітопольський державний педагогічний
університет ім.Б.Хмельницького

Анотація. Дана стаття презентує авторське розуміння креативно-акмеологічного підходу і його змісту в дослідженні професійного зростання викладача вищої школи: креативності як інтегральної якості зрілої особистості, що визначає акмеологічну спрямованість професійного зростання викладача та відбиває людиночуту сутність професії. Підхід ґрунтується на самопізнанні професійно-особистісних ресурсів; спрямованості особистості на самокероване навчання протягом життя. Творча діяльність обумовлена потребою успіху в професійній сфері життєдіяльності; досягненні професійної компетентності, самоорганізації.

Ключові слова: креативно-акмеологічний підхід, емоція, почуття, успіх, професійний, зростання, становлення, викладач.
Анотация. Сегеда Н.А. Содержание креативно-акмеологического подхода к изучению феномена профессионального роста преподавателя высшей школы. Статья

представляет авторское понимание креативно-акмеологического подхода и его содержания в исследовании профессионального роста преподавателя; креативности как интегрального качества зрелой личности, которое определяет акмеологическую направленность профессионального роста преподавателя и отражает человеколюбивую сущность профессии. Подход основывается на самопознании профессионально-личностных ресурсов; направленности личности на самоуправляемое обучение на протяжении жизни. Творческая деятельность обусловлена потребностью успеха в профессиональной сфере жизнедеятельности; достижении профессиональной компетентности, самоорганизации.

Ключевые слова: креативно-акмеологический подход, эмоция, чувство, успех, профессиональный, рост, становление, преподаватель.

Annotation. Segeda N.A. The content of the creative-acmeological approach to the teacher's professional development. The article gives grounds of the author's creative-acmeological approach to the teacher's professional development; to creativity as an integral part of a mature personality determining the acmeological professional development of a teacher and reflecting a person's professional nature. The approach is based to self-knowledge of professional – personal resources; orientations of the person on homing learning during life. Creative activity is stipulated by need of success for a professional orb of vital activity; reaching of professional competence, self-organization.

Keywords: creative-acmeological the approach, emotion, sense, success, professional, body height, becoming, teacher.

Вступ

У суспільстві формується стійке і довгочасне замовлення на яскраву, фізично і духовно розвинуту особистість, ініціативну і своєрідну, творчу і високoproфесійну, здатну до життєдіяльності в різних та нових професійних і соціокультурних умовах. У зв'язку з цим стає актуальною проблема формування нових підходів гуманітарного змісту, що обумовлюють наукову рефлексію розвитку складних і розгалужених систем теоретичного і практичного людинознавства, спрямованих на забезпечення особистості технологіями успішного професійного становлення і досягнення суспільно і індивідуально значущих результатів життєтворчості. Зазначена проблема актуалізує вирішення низки протиріч різного рівня: між ступенем особистісної і професійної адаптованості викладача музичного мистецтва і динамікою соціально-педагогічної реальності музичної освіти; між ефективними потребами в континуальному професійному зростанні і відсутністю ефективного механізму, який вмотивовує систематичне накопичення і збагачення індивідуально-особистісно-професійного ресурсу на етапі “після формального” визнання педагогічної і науково-педагогічної кваліфікацій.

Акмеологічний підхід в сучасній гуманістиці достатньо яскраво представлено в працях С.Вершловського, В.Воронцової, Н.Гузій, Н.Кузьминої, А.Кузьмінського, В.Сластьоніна, Л.С.Рибалки та ін. Необхідність обґрунтування основних підходів щодо розкриття сутності поняття “креативність” та її вивчення переконливо доведена в працях відомих педагогів та психологів – В.Андрєєвої, Є.Князева, В.Моялю, А.Козирєвої, О.Ніколенко, Л.Оніщук, С.Сисоєвої, Д.Богоявленської, Л.Орбелі, Л.Єрмолаєвої-Томіної. Проте, аналіз останніх досліджень і публікацій щодо

застосування акмеологічного підходу до висвітлення людинотворчої сутності професійного зростання вказує на те, що його наукова рефлексія не дістала достатнього теоретичного обґрунтування.

Робота виконана за планом НДР Мелітопольського державного педагогічного університету ім.Б.Хмельницького.

Мета, завдання роботи, матеріал і методи.

Мета статті: розглянути зміст запропонованого автором креативно-акмеологічний підходу до вивчення сутності професійного зростання викладача вищої школи, розкрити внутрішні зв'язки основних характеристик креативності з акмеологічним змістом професійного зростання викладача музичного мистецтва вищого навчального закладу.

Результати досліджень.

Соціальний запит суспільства на професіонала, здатного навчатись протягом життя в умовах жорсткої конкуренції на ринку праці та розвитку інформаційної цивілізації, виявив потребу наукового забезпечення практики безперервної (загальнокультурної і спеціальнопрофесійної) освіти. Зазначені тенденції актуалізували наукове оформлення акмеології, предметом вивчення якої є сукупність багатозмістовних факторів, властивих зрілій особистості та пов'язаних з її розвитком і реалізацією творчого потенціалу засобами освіти і самоосвіти; формування індивідуальної стратегії життєтворчості; становлення методології високопродуктивної професійної діяльності [3],[4],[5].

Метою особистісно орієнтованої гуманної освіти в умовах розвитку української державності є підтримка і розвиток людини, створення для неї умов опанування механізму особистісно-професійного розвитку на різних етапах, у різних сферах життєдіяльності. Сутнісною характеристикою освітнього процесу є взаємообумовлені засвоєння визначених суспільством рівнів культурної спадщини та індивідуальний розвиток особистості. Зазначений процес є оптимальним, коли діяльність його суб'єктів відповідає тенденціям культури, притаманним актуальному рівню суспільного розвитку. Світовою й вітчизняною парадигмою освітніх процесів є обумовленість їх мета-завданням – ставленням до Людини як найвищої цінності цивілізації. Виконання культурного призначення освіти можливе лише за умови методологізації процесу становлення особистості, що вказує на актуалізацію формування нових підходів гуманітарного змісту. Процес гуманізації освіти не зводиться до збільшення обсягу знань. Суть його полягає у цілеспрямованій орієнтації освітнього процесу на особистість, розвиток її творчих якостей. Гуманізація освіти обумовлює спрямованість на унікальність кожної людини, вільний розвиток духовного потенціалу, формування цілісності його культури. Фундаменталізація неперервної педагогічної освіти викладача передбачає глибину загальнофілософських, загальнокультурних, психолого-педагогічних і спеціальних знань, вдосконалення структури наукової підготовки, високий рівень теоретичних

узагальнень й разом з тим професійну актуалізацію здобутих знань, умінь й навичок, що піднімає на новий рівень питання професійного зростання як пролонгованої акмементи людино-культуротворчої парадигми освіти протягом життя.

Проблема професійного зростання індивіда у соціальному середовищі, а саме – у професійній сфері життєдіяльності, входить до кола питань, що пов'язані з біо-психо-соціо-культурною сутністю людини, її життєвим шляхом, смыслом буття, свободою вибору, засобами самоздійснення, творчим характером діяльності, тобто вічних проблем людини, гуманізму та виховання. Ці категорії низують історіографію соціально-гуманітарного знання і зберігають актуальність у сучасній педагогічній науці, концентруючись навколо необхідності вивчення і з'ясування сутності професійного зростання людини, його гуманітарно-аксіологічних, праксіологічних, гедоністичних контекстів і шляхів їх теоретизації. Вивчення феномену названого процесу уможливило усвідомлення і створення концепції креативно-акмеологічного підходу до професійного зростання викладача, яке визначається креативністю (як тією категорією, що компенсує можливі негативні впливи професіоналізації на особистісне зростання) і культуровідповідним вмотивуванням досягнень (як акмеологічної ознаки професійного зростання).

Творчість є ціннісно-процесуальним феноменом, найважливішими характеристиками якого є самовиробництво, саморозвиток сутнісних сил та здібностей людини. Проблема особистісно-професійного зростання розглядається сучасними науковцями в контексті досліджень неперервної професійної освіти, психології праці, професійного розвитку [4],[5]. Останній є основоположною і органічною складовою загального розвитку особистості і в певних періодах найбільш виразно характеризується: формуванням здатності до свідомого вибору професії – в період професійної орієнтації учнівської молоді середнього і старшого віку; успішністю оволодіння професійними знаннями, уміньми і навичками під час професійного навчання за обраними професіями; усвідомленням плану професійної самореалізації особистості випускниками професійних навчальних закладів; досягненням професійної придатності; суспільно-професійним успіхом [9,с.6]. Запропонована концепція дає підстави стверджувати, що на часі є вивчення специфіки та формування відповідної індивідуально-творчої технології рекурентного навчання викладача, яке визначає поступальний рух до особистісних і професійних досягнень, відчуття успіху і задоволення процесом творення власної професійної біографії.

Акмеологічне призначення зростання у професійно-педагогічній сфері життєдіяльності акцентує на тому, що системоутворюючою ознакою професійної самосвідомості викладача є самосприйняття – уявлення про роль власного Я в професійних подіях. Суб'єктність викладача виявляється в бажанні і здатності постійно аналізувати, коректувати і вдосконалю-

вати власне професійне зростання. Необхідною передумовою і підґрунтям розвитку суб'єктності є включення майбутнього викладача в діалог зі своєю особистістю і професійною сутністю, поєднання з педагогічною реальністю. Результатом цього процесу має бути формування готовності до систематичного особистісного і професійного саморозвитку, гуманістична спрямованість якого повинна коректуватись професійною "Я – МИ концепцією" і визначатись накопиченням професійно-особистісних ресурсів.

У процесі професійного зростання людина здійснює своєрідний самовнесок в особистість, залишаючи у власній свідомості образ смислів професійної діяльності. Людинотворча сутність зазначеного процесу вказує на необхідність дослідження проблеми розвитку креативності, як комплексної інтегральної особистісної якості акмеологічного призначення. Необхідність обґрунтування основних підходів щодо розкриття сутності поняття "креативність" та її вивчення переконливо доведена в працях відомих педагогів та психологів (В. Андрєєвої, Є. Князева, В. Моляко, А. Козирєвої, Н. Лимонової, Б. Нікітіної, О. Ніколенко, Л. Оніщук, С. Сисєвої, О. Феоксистової, Д. Богоявленської, В. Дружиніної, Л. Орбелі, Л. Єрмолаєвої-Томіної). В теоріях особистості креативність визначається як здатність дивуватися та пізнавати, вміння знаходити рішення у нестандартних ситуаціях, спрямованість на відкриття нового та можливості до глибокого усвідомлення свого досвіду; продукувати унікальні ідеї, результати, засоби вирішення усіх життєвих проблем [7, с. 498, с. 570].

Креативність являє собою одну з найважливіших, пов'язаних з оптимальною психологічною зрілістю характеристик повноцінно функціонуючої людини, яка реалізує свій потенціал, рухається у напрямку повного пізнання самої себе та сфери своїх переживань. Долаючи зовнішньо спрямовані обмеження та стандарти, креативна особистість здатна продукувати нові незвичайні ідеї, відхилятися у мисленні від традиційних схем, швидше вирішувати проблемні ситуації.

Історіографія категорії вказує на наступні характеристики: креативність – здатність адаптивно реагувати на необхідність у нових підходах та нових продуктах, яка дозволяє усвідомлювати нове, незвичайне у бутті, хоча й сам процес має як свідомий, так і не-свідомий характер; специфічними властивостями креативного процесу є оригінальність, спроможність, валідність; підвищене сприймання фактів, концепцій, гіпотез, відносна відкритість у відношенні до власних переживань, імпульсів, фантазій; найбільш яскраво виявляється у нестандартності, нешаблонності мислення, відсутності страху перед чужим авторитетом, здатності протистояти стійким переконанням, поглядам, точкам зору.

У психологічній науці поняття "креативність" розглядається більшістю авторів як творчі можливості людини, як здатність народжувати багатство різноманітних ідей у нерегламентованих умовах діяльності

[7, с. 226]: особлива якість (стійка властивість) людського індивідууму, яка зумовлює здатність виявляти соціально значущу творчу активність [8, с. 683]; пошуково-перетворювальне відношення особистості до дійсності, яке виявляється у пошуково-перетворювальній активності; глибока особистісна властивість, що виявляється в оригінальній постановці проблеми, сповненої особистісним смислом [2, с. 25].

Останнім часом проблему творчих здібностей підводять до проблеми творчої особистості та розглядають креативність як комплексну особистісну категорію (Д. Богоявленська, А. Брушлінський, В. Дружинін, В. Козленко, О. Лук, П. Нечаєв, Л. Орбелі, А. Дж. Танненбаум та інші). Згідно позиції цих досліджень, творчі здібності є утворенням від інших якостей особистості. Відомі психологи та педагоги стверджують, що творчих здібностей, як вони є, не існує. Є особистість, яка має творчу мотивацію та креативні властивості. За твердженнями Д. Б. Богоявленської, креативність все частіше розглядається у науковій літературі як інтегративна особистісна якість [2, с. 7]. Вітчизняні психологи та педагоги наголошують на таких ознаках креативності: відкритість у відношенні до досвіду – чуттєвість до нових проблем; широта категоризації – віддаленість асоціативного ряду; швидкість мислення – здатність переходити достатньо швидко від однієї категорії до іншої; оригінальність мислення – самостійність, незвичайність, кмітливість.

Розглядаючи креативність, як інтегральну, багатогранну характеристику особистості, виникає питання про її структурні елементи, які в комплексі забезпечують акмеологічне призначення професійного зростання викладача та відбивають її людинотворчу сутність. Логічна структура даного феномену включає систему креативних властивостей та здібностей особистості. Вона являє собою своєрідне та унікальне поєднання мотиваційних, емоційних, інтелектуальних, естетичних, екзистенціальних, комунікативних і креативних якостей, котрі в комплексі індексують творчу стилістику поведінки, забезпечують продуктивність, новизну, унікальність засобів, результат діяльності, схильність та готовність до конструктивних перетворень у різних сферах життєдіяльності. Безпосередньо, в процесі професійної самоосвіти викладача, як творчої діяльності, вищевказані особливості розвиваються найбільш повноцінно та гармонійно, створюючи, таким чином, модель креативних властивостей, яка має умовне структурування: мотиваційно-креативні особливості – інтерес, потреба у саморозвитку, творча позиція; емоційно-креативні особливості – емпатія, емоційний тезаурус, експресивна емоційність; інтелектуально-креативні властивості та здібності – інтуїція, здатність до перетворень, поліфонічність, багатифакторність інтелектуальних процесів, передбачення, уява; естетичні креативні властивості та здібності – естетична емпатія, почуття форми, почуття стилю, почуття гумору.

У вивченні конструкту професійного зростання викладача, враховуючи гіпотетичну цілісність індивідуально-особистісно-професійного ресурсу, мож-

ливим, на нашу думку, є виокремлення складових елементів креативності, що визначають його людинотворчу сутність: інтересу (мотиваційно-креативних особливостей), емпатії, експресивної емоційності (емоційно-креативних особливостей), уяви, інтуїції (інтелектуально-креативних особливостей) та чуттєвої сфери особистості, пов'язаної з естетичними креативними властивостями та здібностями.

У людини, яка відчуває емоцію інтересу, виникає бажання досліджувати, розширювати досвід шляхом включення нової інформації та звертатися до об'єкта з іншого боку, який викликав інтерес. Інтерес – це один з генетично ранніх проявів креативних якостей особистості і, водночас, мотиваційне джерело розвитку творчих здібностей. В структурі креативності емоційні особливості посідають одне з центральних місць. Саме емоційні переживання та враження є основою виникнення всіх креативних якостей особистості, що в комплексі з емоційними властивостями забезпечують продуктивність, унікальність та новизну процесу професійної самоосвіти.

Згідно поглядів Є.Басіна, творчі особистості часто ідентифікують себе з іншими особистостями та легко змінюють ролі, що є свідченням кореляції творчості з високим рівнем емпатії та емоційної експресії [1, с.28]. Емпатія – універсальна творча здібність, яка веде до досягнення емоційного світу іншої людини та являє собою вчуття в події, явища, об'єкти мистецтва на основі переживання певних станів, які виникають у процесі творчої діяльності. У безпосередньому зв'язку з емпатією знаходиться творча уява, яку розглядають як діяльність, що віддзеркалює багатства знань та вражень, здобутих людиною та перетворених у власній свідомості. Механізм уяви стрижневий у творчій діяльності, тому що він дозволяє домислити те, чого не існує в дійсності, охопити своєю фантазією певні часові та просторові феномени, компенсуючи недостатню в реальності семантичну та естетичну інформацію. Сутність уяви можна висловити таким чином: уява – це психічний процес, який перетворює елементи перцептивного, емоційно-чуттєвого та абстрактно-логічного досвіду індивіда в суб'єктивно-нові поєднання.

Інтуїція є необхідним, внутрішньо зумовленим природою творчості, моментом виходу за межі стереотипів, що склалися, зокрема, логічних програм пошуку вирішення завдання. Зв'язок інтуїції з уявою підкреслено вченим Дж.Бройлер, який стверджує, що уява дозволяє нам представити одразу частину фізичного світу у вигляді наявної картини, у прояві певних її деталей; інтуїція несподівано розкриває нам в якомусь внутрішньому осянні глибини реальності, вона є можливостями, органічно притаманними розуму [6, с.187]. Критерієм роботи механізму інтуїції є гармонія створюваного, а перетворення зразків та думок здійснюються під контролем почуття гармонії за матеріалами, які зберігаються у пам'яті (думки, почуття, продукти роботи уяви насичені певним енергопотенціалом). Цей механізм притягує до себе інформацію та енергію до тих пір, доки вони не почнуть набувати критичної ваги. В результаті цього вони

перетворюються в новий образ чи думку або системі думок.

Однією з основних систем, що забезпечують активні творчі форми життєдіяльності людини є емоційна сфера – конкретна система поглядів та переконань, яка постійно збагачується, змінюється і, водночас, зберігається; вона створює певну стійкість [8, с.24]. Спираючись на закони загального емоційного знаку й емоційної реальності уяви, ми можемо зазначити, що сам процес людської діяльності викликає в особистості певні емоції, але, з іншого боку, емоційні стани індивіда впливають на його діяльність. Вони не тільки обумовлюють діяльність, але й самі зумовлюються нею. Сам характер емоцій, їх основні властивості і побудова емоційних процесів певною мірою залежать від діяльності. У свою чергу, емоції суттєво впливають на хід діяльності. Як форма прояву потреб особистості, емоції виступають в якості внутрішніх спонукань до діяльності. Ці внутрішні спонукання, які висловлюються у почуттях, зумовлені реальним відношенням індивіда до навколишнього світу. Тут ми бачимо взаємозворотній зв'язок між творчою діяльністю та емоціями: за допомогою різних емоцій ми впливаємо на творчий процес індивіда, активізуючи при цьому кардинальні креативні якості.

В процесі творчої діяльності виникають певні емоції, що охоплюють всі інші психічні явища, впливаючи на них з різних боків. Кожна емоція залишає слід у свідомості людини та зберігається саме в ній. Повторення одних й тих самих емоцій призводить до виникнення почуття. Між емоціями та почуттями існують складні взаємовідносини. Почуття виявляють себе через емоції, а емоції, що соціалізуються, здатні перетворюватися у почуття, в яких ще більше, ніж в емоціях, виявляється особистість, її соціальні установки та інтереси, потреби та смаки. Узагальнюючи емоційні відображення та поняття людини, почуття пов'язуються з високими потребами та мотивами діяльності, виконуючи саморегулюючі функції на особистісному та соціально-психологічному рівнях. Емоції та почуття іманентно присутні у процесі професійної самоосвіти, водночас вони виявляють його мотивацію, цілі (радість відкриття), що вказує на гедоністичні джерела цього феномену.

У процесі особистісного зростання людина живе особливим життям. З одного боку вона концентрує в собі весь накопичений нею емоційний і культурний досвід, з другого – вона виконує необхідну селекцію, при цьому збагачуючи його та створюючи джерело нового досвіду. Взаємодія всіх вищезазначених психічних процесів призводить до цілісного розвитку властивостей, які визначають людинотворчу сутність професійного зростання викладача, як діяльності самотворення в професії, коли людина переживає певні стани, на основі яких відбувається “вчуття” в події, явища, смисли об'єктів пізнання, “врощення” в професію. В свідомості індивіда відбувається синтез та творчі перебудови сприйняття в суб'єктивно-нові поєднання у відповідності до принципів художнього духовно-практичного освоєння світу, що обумовлює виникнення певного

роду емоцій, які є індикатором внутрішніх переживань особистості і здатні відбиватися на внутрішньому стані людини, викликаючи при цьому різноманітні асоціації, уявлення, образи.

Ознайомлення з основними характеристиками креативності дозволяє провести внутрішні взаємозв'язки між ними, які обумовлені використанням креативно-акмеологічного підходу до професійного зростання викладача (інтерес – емпатія – емоція – уява – почуття – досягнення – радість – успіх). Взаємодія всіх якостей веде до їх розвитку та зміцненню в структурі професійного зростання, як феномену людинотворчого змісту, а також цілісно впливає на формування творчих можливостей викладача та дозволяє характеризувати креативність як інтегральну якість особистості акмеологічного призначення, що спрямовує особистість на професійну зростання як індивідуально-творчу технологію досягнення успіху в професійній діяльності і стабільності професійного становлення, як сукупності особистісних і професійних якостей, що набуває у свідомості фахівця своєї інтенційності.

Згідно креативно-акмеологічного підходу кожна людина досягає «вершин» у своїй професії найбільш прийнятними, оптимальними для неї шляхами, серед яких розвиток креативності виводить на домінуючий рівень професійне зростання, яке обумовлює стабільність і успішність не тільки професійного становлення викладача, але й його культурного простору.

Висновки.

Таким чином, використання креативно-акмеологічного підходу до вивчення професійного зростання викладача вказує на те, що цей процес ґрунтується на самопізнанні професійно-особистісних ресурсів; спрямованості особистості на самокероване навчання протягом життя, як творчу діяльність, обумовлену потребою успіху в професійній сфері життєдіяльності; досягненні професійної компетентності, самоорганізації (як мобілізації власної мотивації, когнітивних та емоційно-чуттєвих ресурсів, поведінкової активності) та є людинотворчим за своєю сутністю.

У подальшому дослідженні планується актуалізація гедоністичного і праксіологічного підходів у вивченні професійного зростання в системі неперервної педагогічної освіти викладача.

Література:

1. Басин Е.Я. Двуликий Янус: о природе творческой личности. – М.: Изд-во Магистр, 1996. – 171 с.
2. Богоявленская Д.Б. Пути к творчеству / Новое в жизни, науке и технике. Серия «Педагогика и психология». № 10. – М.: Знание, 1981. – С.5-26.
3. Бодалёв А.А. Вершина в развитии взрослого человека: характеристика и условия достижения: А.А.Бодалёв. – М.: Флинта: Наука, 1998 – 168с.
4. Гузій Н.В. Педагогічний професіоналізм: історико-методологічні та теоретичні аспекти: Монографія. – К.: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2004.–243с.
5. Кузьмина Н.В. Предмет акмеологии. – СПб.: Санкт-Петербургская акмеологическая академия, 1999. – 23с.
6. Слово о науке: Афоризмы, изречения, литературные цитаты / Сост. Е.С.Литенштейн. – М.: Знание, 1978. – 272 с.
7. Хоедл Л. Зиглер Д Теории личности. – СПб: Изд-во Пи-

тер, 2000. – 608 с.

8. Щард К. Эмоции человека / Пер. с англ. – М.: Изд-во МГУ, 1980. – 777 с.
9. Чарнецькі Казимеж. Психологія професійного розвитку особистості: Автореф. дис... д-ра психол. наук: 19.00.07/ АПН України, Інститут педагогіки і психології професійної освіти. – К., 1999. – 48с.

Надійшла до редакції 93.02.2009р.

elena_lastochka@km.ru

ТВОРЧІ ЗДІБНОСТІ ЛЮДИНИ: ВИЗНАЧЕННЯ, СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА

Серета І.О.

Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка

Анотація. В даній статті прослідковуються підходи науковців до розуміння поняття «творчі здібності» в історичному аспекті, а також аналізується їх сутність, структура і показники досконалості творчих здібностей. Для розвитку творчих здібностей та виявлення його динаміки необхідно керуватись показниками креативності особистості. Показниками креативності є: новизна, продуктивність та гнучкість мислення, оригінальність думки; творча самостійність; динаміка засвоєння нових рухів та рухових дій, точність їх виконання, пластичність, раціональність, економічність, доцільність, своєчасність, що комплексно оцінюють виконання рухів та рухових дій.

Ключові слова: творчість, здібності, креативність, структура, компоненти, досконалість.

Аннотация. Серета И.О. Творческие способности человека: определение, сущность, структура. В данной статье прослеживаются подходы научных работников к пониманию понятия «творческие способности» в историческом аспекте, а также анализируется их сущность, структура и показатели совершенства творческих способностей. Для развития творческих способностей и выявления их динамики необходимо руководствоваться показателями креативности личности. Показателями креативности являются: новизна, производительность и гибкость мышления, оригинальность мысли; творческая самостоятельность; динамика усвоения новых движений и двигательных действий, точность их выполнения, пластичность, рациональность, экономичность, целесообразность, своевременность, которые комплексно оценивают выполнение движений и двигательных действий.

Ключевые слова: творчество, способности, креативность, структура, компоненты, совершенство.

Annotation. Sereda I.O. Creative abilities of the person: definition, nature, frame. In the given article approaches of science officers to comprehension of concept «creative abilities» in historical aspect are tracked, and also their nature, frame and parameters of perfection of creative abilities is analysed. For development of creative abilities and revealing of their dynamics it is necessary to be guided by parameters creative persons. Parameters creative are: novelty, productivity and flexibility of intellection, originality of idea; creative independence; dynamics of a digestion of new locomotions and motorial actions, accuracy of their fulfilment, a plasticity, a rationality, profitability, expediency, timeliness which in a complex estimate fulfilment of locomotions and motorial actions.

Keywords: creativity, abilities, creative, frame, ingredients, perfection.

Вступ

Гуманістичний принцип є одним із основних теоретичних положень освіти. Ефективним способом його реалізації, на думку В. Сухомлинського, Л. Занкової, О.Савченко, Ш. Амонашвілі є орієнтація на-